

Predikan i Abrahamsbergskyrkan den 3 januari 2016. Temat är **Guds hus**

Vid fredsgudstjänsten i Bromma kyrka i förrgår talade Elisabeth Dahlin klokt och uppfordrande om behovet av solidaritet, om att vi måste sätta de svagastes behov främst, inte minst barnens. 2016 måste bli ett bättre år för människor på flykt.

Dagens text börjar annorlunda. Vi möter en arg Jesus, i Jerusalems tempel. Han bråkar och utmanar och undervisar: allt med starka ord som bars av stor auktoritet.

Mark 11: 15-19

De kom till Jerusalem, och han gick till templet. Där drev han ut dem som sålde och köpte. Han välte omkull borden för dem som växlade pengar och stolarna för dem som sålde duvor, ¹⁶och han lät ingen bära något med sig över tempelplatsen. ¹⁷Han undervisade dem och sade: "Står det inte skrivet: *Mitt hus skall kallas ett bödens hus för alla folk?* Men ni har gjort det till ett rövarnäste." ¹⁸Detta hörde överstepräster och de skriftlärda, och de sökte efter ett sätt att röja honom ur vägen. De var rädda för honom, eftersom alla människor var överväldigade av hans undervisning. ¹⁹När det blev sent lämnade de staden.

Min predikan har tre delar. I den första tar jag upp den ganska uppenbara poängen att köpenskap och kommers, både den som Jesus såg och den som vi ser omkring oss varje dag, kan urarta och bli ett stort problem.

I den andra delen vill jag peka en möjlig missuppfattning, kanske envillfarelse: är det verkligen något så speciellt med templet? Den tredje, och viktigaste, gäller det som jag uppfattar som kärnan i den här berättelsen från Markusevangeliet: *Mitt hus skall kallas ett bödens hus för alla folk*. Det leder oss tillbaka till dagens stora utmaning: människor på flykt.

Del 1. Köpa och sälja

När Jesus kom in i templet såg han en förfärlig röra. Allt möjligt köptes och såldes, man växlade pengar, schackrade och prutade. Så ska det inte vara, åtminstone inte i ett tempel! Jesus hade tidigare väldigt klart förkunnat: Ni kan inte tjäna både **Gud och mammon**. Men fariseerna, överstepräster och de skriftlärda satt fast i ett system där pengarna betydde mycket. De blev rasande och planerade att stoppa honom. Och visst känns detta aktuellt!?

Människor har i alla tider riskerat att tappa omdömet inför pengarna och vad man kan få för dem. Parallellt har det funnits de som frestat med den lycka som pengar kan skapa och som för egen vinning har exploaterat människors längtan efter lycka och välstånd. Vi kan gott påminna om att den största förändringen i den kristna kyrkan i vår del av världen, den lutherska reformationen på 1500-talet, till stor del hade sin rot i att syndernas förlåtelse erbjöds för pengar.

Samtidigt kan det vara bra att minnas att *kommersialism* som vi känner den i det moderna samhället är ett ganska nytt fenomen, ett par generationer gammalt bara. (Jag skulle kunna trötta ut er i flera timmar med detta, jag har skrivit böcker och artiklar i ämnet.) Men ni känner alla igen fenomenen. Reklamen syftar till att göra oss missbelåtna med vad vi har, så att vi köper nytt i stället. Den näst största kristna högtiden har fullt ut ställts i kommersens tjänst. Detaljhandeln i december 2015 omsatte (enligt Handels

utredningsinstitut) ungefär 75 miljarder kronor, vilket är 5 % mer än förra året och 16 miljarder mera än en genomsnittlig månad. Om ni vill jämföra kostar utvecklingsbiståndet *under ett helt år* ungefär 40 miljarder, medan flyktingmottagandet under hela 2016 uppskattas till 60 miljarder.

Detta är en predikan, inte en politisk föreläsning. Men just därför behöver två saker betonas. För det första måste vi bli överens om att det finns vissa saker som inte ska omsättas eller ens översättas till pengar. Människors överlevnad i svält eller sjukdom får inte göras beroende av om de kan betala eller inte. Men där någonstans slutar enigheten. Vad är *oförytterligt* i samhället och i människors liv, och vad är det inte? Här finns mycket att fundera på.

För det andra: dagens konsumistiska och kommersiella livsstil är inte hållbar i längden. Våra bilar, biffar och bostäder kommer att ifrågasättas. Parismötet om klimatet i december 2015 gav klara besked om att en stor förändring måste komma. Jag tror själv att den inte behöver innebära några svåra umbäranden, utan kan vara både trevlig och nyttig på flera sätt. Men den kräver beslutsamhet, konsekvens och politiskt ledarskap, i synnerhet då rättvisa och omtanke om de svagaste måste var vår ledstjärna. Vi kanske inte behöver följa Jesus på det sättet att vi välter omkull annonspelarna och varudiskarna i kommersialismens allt flera och dyrare tempel (tänk Mall och Scandinavia), men de behöver med 100% säkerhet möbleras om. Här finns mycket att tänka på inför 2016.

Del 2. Gud bor inte i hus byggda av människohänder!

Det finns en stark signal inbyggd i den här texten som man skulle kunna tolka ungefär så här: håll rent i templet! Här hör Gud hemma och han kräver respekt och värdighet. Detta är en så helig plats att duvor och pengaväxlare måste ut. Ta bort det världsliga, av respekt för den heliga platsen. Håll undan buller och alla stökiga människor, för det är här som Gud bor.

Men så ska man faktiskt inte tänka. Jesus hade inte den avsikten med sin rensning av templet. Det är intressant att han aldrig, inte vid detta tillfälle och inte någon annan gång heller, gjorde anspråk på templet för sin egen lära – och det gjorde inte hans lärjungar heller. Detta har framför allt en djup teologisk innebörd, som jag strax kommer till. Men den har också varit politiskt viktig. Den tempelplats där vår berättelse utspelar sig, har både före och efter Jesus varit en fokuspunkt för religiösa konflikter, maktkamper, prestige, våld och hat. I dag spelar tempelberget i Jerusalem en extremt känslig och obehaglig roll, i ett militärt och politiskt maktspel. Det har blivit själva brännpunkten för oförsonlighet mellan judar och muslimer. Idén om den särskilt heliga platsen har fört med sig mycket oheliga och hotfulla tankar och handlingar. Men kan hävda att *religionen* som idé (till skillnad från Guds-tro) har misskrediterat sig själv särskilt grovt just där.

Det är profeten Jesaja som Jesus citerar när han säger "Mitt hus skall kallas ett bödens hus för alla folk." Det är inte bara en snygg formulering av Jesus, utan en klar signal om universalitet, om att Gud vill nå till alla.

Under den kristna kyrkans första tid tas detta på stort allvar. Man erkände inte att templet var Guds särskilda plats. För detta tog man bland annat kung Salomos ord till stöd (1 Kung 8:27). Så här säger Stefanos, den tidige predikanten och martyren (enligt

Apg 7: 47-50).

⁴⁷Men Salomo byggde ett hus åt honom. ⁴⁸Den Högste bor dock inte i något som är byggt av människohand. Som profeten säger:

⁴⁹ *Himlen är min tron,
jorden min fotapall.*

*Vad för ett hus kan ni bygga åt mig, säger Herren,
var skulle min viloplats vara?*

⁵⁰ *Har inte mina händer gjort allt detta?*

Det här är viktigt. Gud är inte begränsad till hus som människor har byggt. Det finns inga särskilda platser där "den högste" bor. Hela jorden är Herrens. Det är människorna som är trons huvudpersoner, och hans skapade värld står till deras förfogande. "Ty där två eller tre är samlade i mitt namn är jag mitt ibland dem" (Matt 18). Paulus visar med starkast möjliga ord att det är människan, Guds älskade människa, som är helig, inte något mer eller mindre pampigt hus:

Förstår ni inte att ni är Guds tempel och att Guds ande bor i er? Om någon förstör Guds tempel skall Gud förgöra honom. Ty Guds tempel är heligt, och ni är det templet (1 Kor 3.16)

Del 3. För alla folk

De människor som trodde på Kristus – den unga kyrkan - knöt alltså inte sin fromhet till ett särskilt tempel, faktiskt inte till någon särskild plats alls. Jesus föregrep detta när han härjade runt i templet. Men Jesaja-orden har en ännu vidare syftning:

Jes 56: 6-8

⁶Främlingar som sluter sig till Herren
och vill göra tjänst hos honom,
älska Herrens namn och vara hans tjänare,
ja, alla som iakttar sabbaten och inte vanhelgar den
och håller fast vid mitt förbund
⁷får komma till mitt heliga berg
och glädjas i mitt bönehus,
[och deras brännoffer och slaktoffer
skall jag ta emot på mitt altare.]

**Mitt hus skall kallas
ett bönens hus för alla folk.**

⁸Detta är Herren Guds ord,
han som samlar det skingrade Israel:
Ännu fler skall jag samla
till dem som redan är samlade.

Detta tar alltså Jesus ett steg vidare. Det som profeten kallar Guds heliga berg finns överallt där människor tar emot hans kärlek och sprider den vidare. *Alla* vill han samla till sig: det *heliga* är inte något som stänger ute, utan tvärtom öppnar och bjuder in.

Detta är det universella budskapet: alla är välkomna oavsett härkomst, religion eller arbetsförmåga. De som redan är samlade, och de som är främlingar; alla förenas av att de är människor. Hur klarar vi – sena tiders lärjungar – av den utmaningen?

Flera miljoner människor har under 2015 varit på flykt. Många av dem har sökt sig till oss, och vårt svenska samhälle har visat dem två olika ansikten (och nu menar jag *samhället*, inte bara stat och kommun). Det ena ansiktet är medkännandets, vänlighetens och den sakliga omsorgens. Sådana ansikten har visat sig på järnvägsstationer, i kyrkor och föreningslokaler, i gymnastiksal och vid Migrationsverkets förläggningar. Glädjande många kristna människor (och andra också förstås) har visat god beredskap för praktisk tjänst, de organiserar det som behöver göras och schackrar inte om betalningen. (Pressen talar gärna om "hjältar", och sådana finns det i så fall många i dessa sammanhang.) Säkert bidrar också en återhållen vrede över den absurt tilltrasslade kombination av krig, politik och religion som gjort delar av Syrien och Afghanistan omöjliga att bo och leva i. Det svenska samhällets visar också ett andra ansikte. Bakom det finns många gånger goda avsikter, men trots allt uttrycker det byråkratisk stelbenthet, politisk taktik och allmän klantighet. Detta går att förstå, men ger inte samma skäl till stolthet. Jag ska inte gå in på alla turer, men vill nämna två saker.

Under senhösten startades ett ganska stort antal välskötta genomgångsboenden i kyrkor, särskilt i västra och södra Sverige. De senaste veckorna har de debiterats mycket höga brandförsäkringsbelopp. Det fanns risker: en hotbild. Varken försäkringsbolagen, staten eller kommunerna kunde komma upp med någon lösning (se Sändaren nr 52/53 2015). Resultatet av detta kommersiella systemfel blev att de flesta har måst stänga. En handfull terrorister och mordbrännare segrade alltså över den goda viljan hos många hundra människor. Men deras seger varar inte länge: det är jag säker på. "Vad våldet må skapa är vanskligt och kort", bra uttryckt av Esaias Tegner.

Professor Sverker Sörlin tar upp samma fråga som ett problem för demokratin (DN nyårsafton). Den tillit och samarbetsförmåga som föreningslivet har skapat under mer än 100 år är en enorm tillgång. Men om den inte erkänns och vårdas så är fältet fritt för ett tredje ansikte: främlingshatets och misstänksamhetens fula tryne. Den demokratiska, medkännande människan är ingen självklarhet.

Miljoner människor är fortfarande på flykt. Kriget fortsätter. Behoven är nästan omätbara. Hur ska vi tänka? I en nyårsbetraktelse med rubriken "Störst av allt är kärleken" (även den i DN) gör författaren Teodor Kallifatides gemensam sak med Jesaja ("de får komma till mitt heliga berg") och Jesus ("ett hus för alla folk"). Han pekar på att det enda som kan mota hopplösheten och styra människors tankar bort från hat och hämnd är att de får bekräftelse på att de är människor. De behöver se kärlekens ansikte. Då spelar kanske inte antalen så stor roll längre. Kallifatides avslutar:

Man kanske inte kan rädda alla.

Men man kan försöka.